

VIRGA PASTORIS MINOR.

Dipsaci consideratio.

Virga pastoris duplex.

Sylvatici halucinatio.

Dipsaci vires ex Galeno.

Nomina.

DIPSACVS aculeatarum generis est. Caulem habet altum, spinis horridum: folijs lactucae, spinosis, binis, genicula singula complectentibus, praelongis, ceu quasdam bullas intus, & extra aculeatas, in dorso medio habentibus, concavo alarum sinu, in quo imber, aut ros asseruetur: vnde dipsaci, quasi sitientis, nomen traxit. In cacumine caulis, singula surculis capitula insunt, oblonga, echinata spinis: quae arefacta, candida spectantur, dissectaque medulla tenuis, vermiculos ostendunt. Sanat rimas sedis, fistulasque, si tusa, & decocta in vino radix, usque dum sit crassitudo ceræ, immittatur. Medicamentum ærea pyxide recondendum. Aiunt fornicationibus, verrucisque pensilibus remedio esse. Vermiculi capitulorû in folliculo alligati collo, aut brachio appensi, produntur quartanis febribus remedio esse.

DIPSACVS, quem Latini Labrum Veneris vocant, in Italia vulgaris est planta, ijs præcipue locis, ubi lanificia exercentur. Siquidem echinato eius capitulo mangones rudem ad huc pannum peccant, expoliunt, detractisque floccis concinnant. In Hetruria Dipsacum vulgò appellant Cardo da cardare, Foroiu-lienses uerò Garzo. Seritur is hodie in compluribus Italiae locis, præsertimq; in agro Bononiensi, singulari à cultoribus adhibita diligentia. Sed & sylvestris quoq; sponte in campestribus, in agrorum, & scrobium aggeribus, in uijs iuxta sepes frequentissimus nascitur, nullis prorsus repugnantibus notis, quas illi reddidit Dioscorides. Inuenitur autumnii tempore (ut experientia quæque docere potest) in eius capitulo iam exarefacto, medulliusq; dissecto uermiculus ille, quem collo adalligatum quartanis febribus remedio esse produnt, piscatoribus hamo asserendus maxime expetitus: etsi Marcellus Dioscoridis interpretis, & commentator, uermiculum hunc nunquam sibi compertum fuisse scribat.

Dipsacus officinis, & herbariorum vulgò Virga pastoris maior nominatur. Quippe minorem etiam illius æmulam ostendunt: quanquam non adeò striato caule, ac spinis horrido constet, folijs item infirmioribus sit, & capitibus multò minoribus, ut quæ oliuæ magnitudinem non excedant. Sunt autem huius capitula tenuibus capillis referta, ita ut sericis uiridi colore infectis floccis similia uideantur. Ceterum animaduertendum est, neutrum Dipsaci genus, quod tum Serapioni, tum Auicennæ describitur, esse Virgam pastoris. Quandoquidem ijs, quantum ex eorum scriptis colligere potui, Pastoris uirgam nil aliud esse putauerim, quam polygonum, cuius tan scemine, quam maris historiam libro quarto tradidit Dioscorides. Quapropter illud mihi semper persuasum uelim, quòd non à Mauritanis Dipsaco Virgæ pastoris nomen inditum sit, sed à seplasiarijs ijs, qui suis potius pandectis, quam cæteris castigatissimis, & probatissimis scriptorum monumentis, fidem præstare consueuerunt. Nanq; Mattheus ille Sylvaticus pandectarum auctor, Dipsacum Virgam pastoris appellat: qui de inde in grauiorem errorem lapsus, Dipsacum ipsum cum polygono turpiter confundit, utpote qui illud assequi non potuerit, quòd Arabum Pastoris uirga, esset Dioscoridis polygonum, non autem Dipsacus: qui quidem tantum à polygono differt, quantum leporis ab urfis. Dipsaci meminit Galenus lib. vi. simpl. med. his paucis. Dipsaci spinæ radix secundo ordine exiccatoria est, habetq; nonnihil absterforium. Planta, quæ Græcis διψακος, Latinis Labrum Veneris nominatur: Mauritanis, Dipsacos: Italis, Cardo, & Dissaco: Germanis, Kartendistel, Garden kraut, Buobenstrel, & Vueber karten: Hispanis, Cardencha, Cardo penteador: Gallis, Cardon à carder, & Verge à bergier.

A. N. A. B. C.

SPINA alba nascitur in montibus, & syluosis. Folia fert albi chamæleonis, angustiora, candidiora, aliquantum hispida, & aculeata: caulem supra bina cubita altum, pollicari, aut ampliore crassitudine, albicantem, intus cauum: in cacumine capitulum inest spinosum, echini marini æmulum, sed minus, & oblongum: flores purpurei, in quibus semen, ceu cnicum, sed rotundius. Huius radix pota, cæliacis, stomachicis, & ijs, qui cruenta extulsiunt, efficax est: vrinam cit: tumoribus illinitur. Decocto eius dentes in dolore collui prodest. Epotum semen conuulsis infantibus, & à serpente demorsis auxiliatur. Gestatum pro amuleto serpentes abigere traditur.

SPINAM albam seplasiarj Arabas (ut plerunq; solent) imitati, Bedeguar appellant. Sed non parua inter hos, & medicos oritur contentio, quænam in aculeatarum genere, quas plurimas genuit natura, Spina alba legitime, notis omnibus adstipulantibus, appellari possit. Verum etsi tantam uitem transigere nequeant; interim tamen pro Spina alba alij alias herbas ostentant, & quisq; suam ueram existimat. Quandoquidem sunt eorum complures, qui sibi certò persuadent, Spinam albam eam aculeatam herbam esse, quam aliqui Carduum benedictum uocant, alij uerò uulgò herba Turca. Sunt alij, qui Carlinam uocatam, id est album chamæleontem, Spinam albam esse contendunt. Inter quos inuenio monachos, qui in Mesuem scripserunt, quorum sententiam, superius in chamæleontis utriusq; mentione, ut falsam reprobauimus. Sunt præterea, qui Spinam albam esse uelint echinatam illam, ac spinis rigentem herbam, quæ Hetruscis in la-

Spine albae consideratio.

Herba Turca

Carlinam uocatam

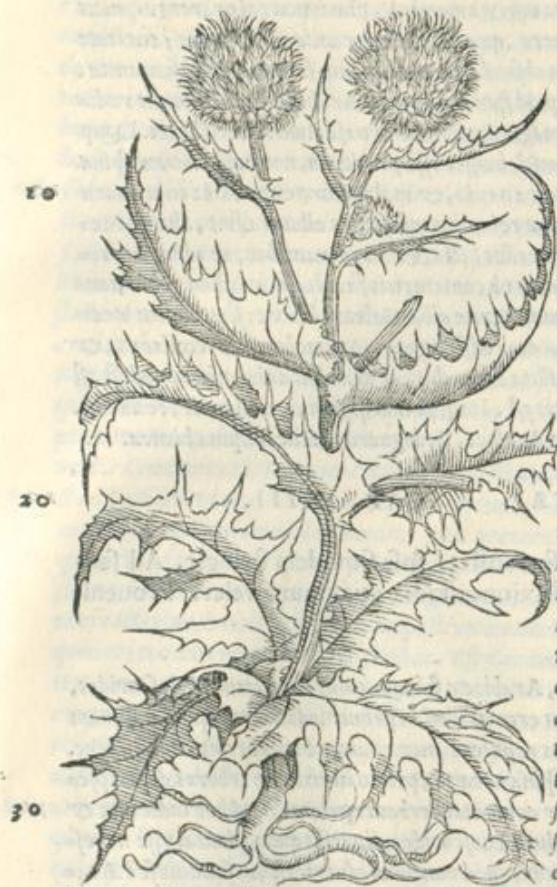
Fuch. lapsus.

Herba Turca

Quorundam error.

Brauaoli calumnia contra Mesuem.

solum

10
20
30
40
50
Et cogendo coaguli uicem explet. Non desunt insuper qui unam, uel alteram syluestrem, ac spinis horrentem plantam, pro Spina alba nullo discrimine accipiant. Quo fit, ut omnes ij nullo ueritatis lumine ducti, in huiusmodi tenebris oberrent. Errat, meo quidem iudicio, hac in re Leonardus Fuchsius ætatis nostræ medicus altoqui clarissimus: quippe qui ultimo suorum paradoxorum capite, Spinam albam eam aculeatam herbam appellat, quæ omnium in uniuersam aculeatarum plantarum generum amplissimis constat folijs, latè humi se spargentibus, ac crebris, albisq; seu lacteis tota conspersa maculis. Vnde apud quosdam Lactaria herbæ nomen adinuenit, etsi à quàm plurimis, præsertim mulierculis, Carduus diuæ Mariæ dicatur. Hallucinatur inquam, pæce eius dixerim, eo quòd non animaduertent, hanc folijs albi chamæleonis triplo, quadruploq; maioribus in campestri planitie nasci, ut nostra testatur Hetruria, ubi passim frè frequens nascitur, non autem in montibus, ac syluis, ubi Spina alba Dioscoridis testimonio prouenit. Ego uerò, qui à Dioscoride ne latum quidem unguem recedere soleo, in syluosis montium iugis spinam albam legitime oriri, mihiq; inibi compertam fuisse existimo, folijs albi chamæleonis similibus, angustioribus tamen, ac candidioribus, subhirsutis, spinis rigentibus: caule uerò bicubitali, pollicari, uel ampliore crassitudine, subalbo, & inani: in cuius cacumine echinus subalbidus insidet, sed minor, & oblongior, purpureis intus floribus, & semine cnico simili. Huic planè descriptioni, quæ etiam Dioscoridis est, adstipulantur frequentissima plantæ, quæ suis echinis, ac spinis rigentes, in excelstoribus Anania uallis montibus lariceis, abiegnis, & piceis syluis refertis Iulio mense uisuntur. Quapropter, ut quæ ad eos pertinent, rectè agant seplasiarj, uideant, sciantq; non in planitie, & conuallibus Spinam albam prouenire, sed in montibus: quorum si quandoq; tum cacumina, tum syluas adire non grauabuntur, procul dubio non magno etiam labore ipsam nanciscuntur, quemadmodum & ego inibi eam sæpissime reperi. Hæc enim non modo seplasiarj maxime conducet, ut legitime Spinam albam suis compositis medicamentis immisceant; uerum & eorum errorem deprehendent (in hoc etiam Ruellius uersatur) qui sibi persuadent, Spinam albã illud esse cardui genus, quod à Tuscis, eo quòd (ut paulò antè diximus) coaguli uicem præstet, uulgò uocatur Presura. Error autem ijs facile deprehendetur, si illud adnotare uoluerint, quòd aculeata hæc planta in hortis passim feratur, folijs albo chamæleonti longe maioribus: & capitula ferat, quæ marinum echinum non parum excedant. Commiscuit Mesues spinam albam, ac etiam Arabicam, quarum alteram suo idiomate Bedeguar, alteram uerò Suchaa appellauit, syrupo de eupatorio uocato, quem miris laudibus extulit ad diurnas febres finiendas, ad eas præsertim, quibus naturalia uiscera, nempe uentriculus, & iecur imbecillia sint reddita; & ubi à sua naturali temperie recesserint. Cuius tamen sententiæ non parum refragatur Musa Ferrariensis: quippe qui longo sermone contendat, nec Arabicam, nec albam spinam huic syrupo admiscendam esse, quòd utraq; adstrictoria ui polleat, quæ (ut ipse ait) syrupo huius intentionibus admodum repugnat, cum ad diurnas obstructions tantum referandas, semper huius apud medicos fuerit usus. Qua in re non

solium ostendit Musa auctoris mentem non percepisse, sed nec etiam in hoc (pace uiri aliqui clarissimi dixerim) exactam curandorum morborum rationem calluisse. Nam cum Mesues Syrupum hunc composuisset ad illas curandas febres, quibus naturalia uiscera imbecilla sunt reddita, optima componendi methodo tam Spinam albam, quam Arabicam illi inseruit, utpote quæ adstrictoria uis, qua pollet, languida illa, ac infirma membra, plurimum roborarent. quibus incommodis solent periti, ac docti medici ijs medicamentis occurrere, quæ odore fragrantia adstrictoria facultate commendantur. Hinc itaque facile intelligi posse crediderim, quàm absurda, explodendaq; sit hæc Musæ sententia. Quin nec illud consilium eius seplasiar ijs accipiendum putauerim, quòd spinæ albe, & Arabicæ loco, siliculæ radicem, ac sabinæ folia huic syrupo substituere possint, & debeant, ut magis atq; magis tū uasa, tum uiscera laxet. Quippe quòd si tantum laxandi, ac rescrandi facultate hoc medicamentum debuisset esse præditum, non modò harum spinarum radicibus carere debebat; sed etiam rosis, lentiscina resina, Indica nardo, & malabathro expoliari: cum tamen hæc omnia maturè, diligenterq; examinata, non sine methodo, ut quæ robur his uisceribus allatura sint, ab ipso Mesue huic syrupo fuerint admista, ne scilicet natura diuturna febre imbecillis facta, & à relaxantibus, ac admodum reserantibus medicamentis uexata, totam humorum molem alui profluuii ob contentricis facultatis amissum robur, tanquam uiribus omnibus destituta ad mortem usq; demitteret. Meminit Spinæ albe Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Spinæ albe radix desiccatoria est, & modicè adstringens. Quamobrem & celiacos, & stomachicos iuuat, & sanguinis reiectiones cohibet, & œdemata illita contrahit, ac dentibus dolentibus prodest, si decocto eius colluantur. Semen tenuis essentia, & calidæ facultatis est. Itaq; potum ijs, qui conuelluntur, conuenit. Quæ planta ἀκανθα λευκή Græcè, Spina alba Latine dicitur: Arabicè, Bedeguard: Italicè, Spina bianca.

Spinæ albe uires ex Gal.

Nomina.

Ἀκανθα λευκή. SPINA ARABICA. CAP. XIII.

ARABICAM spinam natura albe spinæ similem esse constat. Ipsa siquidem stringit. Ad sanguinis reiectiones, mensium abundantiam, cæterasque fluxiones radix etiãnum valet. Prouenit in asperis.

Spinæ Arabicæ confid.

Ruellij hallucinatio.

Spinæ Arabicæ uires ex Galeno.

Nomina.

ERRASSE eos nimirum crediderim, qui sibi persuaserunt, Arabicam spinam, cuius hic meminit Dioscorides, eam aculeatam Arabicæ esse arborem, quam Acaciam uocant. Cuius erroris illud in primis indicium est, quòd nusquam consueuerit Dioscorides alicuius stirpis historiam diuersis capitibus repetere, nec etiam arbores herbis commiscere. Nam cum longa historia Acaciam arborem, quæ etiam Aegyptia spina uocatur, primo libro inter arbores descripserit, absurdum quidem uideretur, si eandem præter morem hic inter aculeatas herbas repeteret. Ad hoc indicium & illa ratio accedit, quòd si seorsum harum plantarum historiam tradidit Dioscorides, diuersas quoq; plantas esse necesse est. Quamobrem non parum Ruellius hallucinatus deprehenditur, quòd non animaduertit, in sua huiusce Arabicæ spinæ mentione, Dioscoridem hoc loco aculeatam quandam Arabicam herbam albe spinæ in uniuersam æmulam intellexisse, non autem (ut ipse putat) acaciam nuncupatam. Quæ in re non satis uirum hunc admirari possum. quippe qui non modò Græcis, & Latinis literis sit habitus peritissimus, ac inter eos, qui hæc nostra ætate de stirpium historia scripsere, facile princeps; sed qui etiam Plinij historie fuerit studiosissimus: quem tamen si accuratius perlegisset, ac sequi uoluisset, nunquam arbitror in eum errorem incidisset. Quòd quidem Plinius lib. xiiii. cap. xii. alteram ab altera separauit. Et primò huius, de qua agimus, mentionem faciens, sic inquit. Spinæ Arabicæ laudes in odorum loco diximus: & ipsa spiffat, stringitq; distillationes omnes, & sanguinis excretiones, mensiumq; abundantiam, etiãnum radice ualentior. Quæ à Dioscoride uerbòtenus translulisse perspicuum est. Mox meminit Arabicæ alterius spinæ, quæ in arborem assurgit, his uerbis. Est & Acaciæ spina. Fit in Aegypto alba, nigraq; arbore, item uiridi, sed longe melior est prioribus. Eiusdem meminit etiam lib. xiii. cap. ix. postquam Perseæ arboris materiem miris laudibus commendauit, ubi hæc habet. Nec minus Aegyptia spina celebratur in eadem gente, dumtaxat nigra, quoniam incorrupta etiam in aquis durat: candida uerò facile putrescit. Quibus ex locis palam est, non credidisse Plinium, unam tantum Arabicam, uel Aegyptiam esse spinam, quanuis Ruellius non ita rem acceperit. Qui item Galeni sententiam hac in re non animaduertisse uidetur: siquidem Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum ita scribit. Spinæ Arabicæ radix profluuium muliebri iuuat, & alia quæcunq; quibus auxilio est quæ apud nos nascitur spina: sed efficacius tamen omnia iuuant tum radix, tum fructus ipsius. Hic uerò & columellæ prodest, & ijs, quæ in sede inflata sunt: tum ulcera ad cicatricem ducit, mediocrem habens, & non molestant adstrictionem. hæc Galenus. Qui ut has plantas diuersas habuit; ita etiam seorsum de earum uiribus disseruit. Planta ἀκανθα λευκή Græcis dicta, Spina Arabica Latinis pariter & Italis appellatur: Mauritanis, Suchaba.

Σκόλυμος. CARDVVS.

CAP. XIII.

CARDVVS, Græci scolymon uocant, folia chamæleonis habet, & albe spinæ, nigriora, & crassiora: caulem longum edit, foliosum, capite spinoso: radice nigra, & crassa. Quæ illita graucolentiam alarum, totiusque corporis emendat: item si decocta in uino bibatur. copiosam autem urinã, fœtidamque expellit. Herba cum recens tenerescit, in olera, asparagi modo, transit,

Carduorū cōsideratio, & genera.

ETSI unius tantum Cardui breuiter etiam hoc loco meminerit Dioscorides; Theophrasto tamen, Plinio, ac alijs probatis auctoribus, plura Cardui genera traduntur. Verum ut primū de his, qui natura cultrice sponte proueniunt,

niunt . sermo fiat , scire sanè conuenit , quòd eorum diuersa sunt genera : quorum tamen nomina propria , quod sciam , non habentur . Atqui Plinio lib. x x . cap. x x i i i . duo tantum eorum genera produntur : unum fruticosius statim à terra : alterum uerò unicaule , & crassius . Satiuorum autem , qui tum in hortis , tum in agris seruntur , multiplex est genus . Horum principem locum tenent , qui Hetruscis uulgò uocantur Cardoni . Nanque ij diligenti cultura adco teneri , fragiles , albiq; euadunt , ut magno quòdem apparatu , secundis cœris pro bellarijs cum sale , & pipere expectantur . Quo argumento ductus , equidem putauerim de his uerba fecisse Theophrastum lib. v i . cap. i i i i . de plantarum historia , cum ita scribit . Quæ autem Cactus nuncupata est , in Sicilia tantum nascitur , Græciæ nusquam habetur . Sui generis planta : hæc enim statim ab radice caules repentes in terram mittit , folio lato , atq; spinoso . Caudales hos cactos appellant . desquamati cibo idonei sunt , paulò amaricantes : & reseruare eos aqua salsa conditos con-
 10 suerunt . hæc Theophrastus . Nostrates , quibus ubiq; nunc Hetruria secatet , eò ex Neapoli allati fuerunt , Neapolim uerò (ut audio) ex Sicilia . Quapropter nostri cum hoc Theophrasti genere maxime conuenire uidentur , quòd scripserit , Cactum Siciliae peculiarem esse plantam . Continentur præterea in Carduorum genere etiam ij , quos in Italia Hetruscum uulgus appellat Carcioffi , alijs uerò inibi Archichiochi dicuntur . quorum item meminit Theophrastus eodem loco , cum subdit . Aliam uerò caulcm erectum producit , quem pternicem uocant . Is quoq; cibus aptus ex-
 20 crescit , sed reseruari non patitur . Fructus , in quo semen , echinata specie est . Verim exemptis lanuginosis seminibus , is quoq; uescendus relinquatur , & cerebro palmæ similis est . hæc tamen Theophrastus . Qui pro palmæ cerebro illud , quantum equidem reor , intelligit , quòd Galenus encephalon pluribus in locis appellari tradidit , & quòd nunc corrupta uoce Neapolitanis , & Siculis uulgò uocatur Cefaglione , de quo libro primo in Bdellij mentione abunde differuimus . Carduorum autem , quos uulgò Carcioffi uocari diximus , nobis plura sunt genera , uaria capitis forma distin-
 30 gta . Siquidem proferunt omnes echinata capitula , sed aliqui spinis sursum respicientibus constant , alij uerò ad terram uersis , nonnulli etiam aculeis uacant . Sunt præterea in hoc postremo genere , quibus echini in longum fastigentur , quibus uerò in globum extuberent , debescitibus in altero squamatim spicis , in altero iisdem squamis , ueluti corticosis unguibus in unum compactis , & coagmentatis , nucis pineæ instar . Ex quo facile in eam sententiam deductus sum , ut crediderim , hanc Cardui speciem postremam nucis pineæ emulam , esse Carduum pineam Theophrasto uocatam , quòd is loco antè citato ita de ea scribat . Est Carduus pinea ab radice foligera : qua de media seminalis acanus , ueluti malum , extuberat . hæc ille . Cæterum Cardui aculeati genus & illud est , cuius echinati capitis floribus Hetrusci coaguli uice utuntur , etsi Cardui satini omne genus idem suis floribus præstet . Spinis carebunt , ut hortorum cultores testantur , Carduorum capitula , si priusquam seratur semen , acuminata eius latera retundantur . Sine aculeis etiam nascuntur , si delibratis lactuæ radicibus , & dissectis semina integra condantur . Vnde illud facile potuit factum esse ,
 40 ut ij , qui aculeis non rigent , humano cultu mitiores euaserint , cum natura Carduorum omne genus spinis uacare nequeat . Cardui meminit Galenus lib. v i i i . simplicium medicamentorum : nec tamen plura de eius uiribus tradidit , quam fecerit Dioscorides . Sed de temperamento differens , ei caliditatis secundum ordinem completum , aut tertium incipientem ; siccitatis uerò secundum assignauit . Et libro i i . de alimentorum facultatibus , Carduum Cinaræ appellauit , ac alimentum , quòd corpori præbet , merito damnauit , quòd melancholicum succum generet . Σκέλυμος ea planta est Græcis , quæ Latinis Carduus , Cinaræ , & Strobilus nominatur : Arabibus , Raxos , Harxos , siue Saco-
 50 lomas : Italis , Cardo , & Carcioffo : Germanis , Strobildorn : Hispanis , Cardo de comer , seu Cardos : Gallis , Artichault , & Charchiophe .

Cardui Carcioffi.

Cardui uires ex Gal.

Nomina.

ΠΟΤΕΡΙΟΥ. POTERIVM.

CAP. XV.

POTERIVM , Iones neurada uocant , largè fruticat , cortice obductum tenui , spinis horridum , lanugine spissa , ramulis longis , mollibus , lentis , tenuibus , tragacanthæ proximis : folijs paruis , rotundis : flore exiguo , candidi coloris : semine nullius usus , sed gustu acuto , & odorato . Nascitur in aquosis , & collibus . Radices demittit binum , ternum uel cubitorum , neruofas , & firmas : quæ proximè terram recisæ , dant succum gummi similem . Tusa , præcisis neruis , & vulneribus glutinandis illinuntur . Decoctum quoque eius neruorum affectibus prodest .

EX REI herbarie peritis hæc tamen neminem reperi , qui Poterium in Italia nasci dixerit , atque ipsum ostenderit . Quamobrem facile crediderim , quòd illud non procreet Italia . Nam si inibi nasceretur , fieri quidem non potuisset , quin hæc etas , quæ rerum cognitioni maxime dedita est , ipsum adinuenisset : præsertim cum Dioscorides , cæteri-
 50 que scriptores Poterij faciem clare satis descriptam reliquerint . Sed hic subit nobis mirari Cornarium uirum alio qui etatis nostræ insignem , quòd prunum hyluestrem putauerit uerum Poterium esse . Quæ certè sententia ut est , meo iudicio , absurda ; ita non immeritò à Fuchso medico clarissimo refellitur . Cæterum etsi nobis hæc tamen incomper-
 tum est Poterium ; non tamen omittendæ sunt eius uires , de quibus sub titulo Neuradis Galenus differuit lib. v i i i . simplicium medicamentorum , ijs uerbis . Neuras , quidam poterium uocant , desiccandi absq; morfu facultatem possidet , adeo ut & neruos incisos glutinare credatur . Radices eius potissimum sunt eiusmodi . quin & decoctum eorum quidam exhibent ijs , quibus affecti sunt nerui . Id Græci ΠΟΤΕΡΙΟΥ quòd item Poterium Latini uocant : Itali , Po-
 60 terio ,

Poterij consideratio.

Cornarij opinio falsa.

Poterij uires ex Galeno .

Nomina.

Α'κ'ά'β'ιον.

ACANTHIVM albæ spinæ simile, folijs aculeatis per extremitates, † & lanugine araneosa obductis. ex qua collecta, & neta, uestes bombicinis similes texunt. Folia, vel radices ad remedia opifhotoni bibuntur.

Acanthij consideratio.

QVOD Acanthium, cuius hic inter aculeatas herbas meminit Dioscorides, in Italia nascatur, equidem affirmare non ausim. Quandoquidem haecenus neminem inueni, qui folia alicuius aculeatae herbae mihi ostenderit, quæ adeo araneosa, ac subtili lanugine obducta spectarentur, ut ex ea neta uestes bombicinis similes texere quis potuisset, ut hic

Quorundam error.

Dioscorides, & lib. XIII. cap. XII. testatur Plinius. Quamobrem ingenue asserere non dubitauerim, eos magno in errore uersari, qui pro Acanthio quandam Cardui montani speciem, echino lanugine quadam obducto, demonstrant. Nam præterquam quod hæc folia habeat nulla lanugine uelata, nullo pacto quæ echinatum capitulum circumuestit, depecti, uel neri potest, utpote quæ tenuissima sit, sine ullis, fragilis, ac omnis lentoris experta. Quod Græci ἄκανθιον, Latini similiter Acanthium, & Itali Acanthio dicunt.

Nomina.

† Verba illa de lanugine non leguntur in Græcis Dioscoridis exemplaribus: quæ tamen hic desiderari ostendit abruptus auctoris sermo. Vnde ea non temerè ex Plinio adiecerunt interpretes, eius tantum, ut puto, auctoritate freti. Nos uerò eò audacius illa addenda putamus, quod ea legantur in Orbasij codice manu scripto, in quo ex probatissimo Dioscoridis libro ita transcripta inueniuntur. καὶ ἡ ἀράχουδὸς ἐστὶ χυρὸς. quæ ad uerbum sonant. Circa quæ araneosa est lanugo.

Acanthi consideratio.

ACANTHVS, Romani pæderotam uocant, nascitur in hortis, petrosis, & riguis. Folia habet multò lactucaceis latiora, & longiora, crucæ diuisura, nigricantia, pingua, læuia: caulem binum cubitorum, digitali crassitudine, læuem, prope uerticem ex interualis circumdatum foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referentibus, spinosis, è quibus flos prodit albus: semen oblongum, luteum: caput thyrsi specie: radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis. Quæ uitis igni, & luxatis artibus illitæ subueniunt: potæ urinam ciunt, sed aluum cohibent: ruptis, conuulsis, tabem sentientibus, mirè profunt. Nascitur & syluestris Acanthus, scolymo similis, aculeatus, breuior quàm fatiuus, & is qui in hortis prouenit. Cuius radix ad eadem ad quæ superior efficax.

CREDVNT omnes ferè huiusce temporis rei herbarie studiosi, Acanthum eam esse plantam, quæ nobis uulgò uocatur Branca ursina. Quorum sententiæ nec prorèsus refragari, nec planè adstipulari possum. Nam etsi in eorum opinionem multis adducar rationibus, non solum quòd ij magnæ sint apud me auctoritatis; sed etiam quòd ipse uiderim banc, quæ Branca ursina dicitur, folijs lactuca latioribus, longioribusq; , crucæ modò læuiciniatis, nigricantibus, ac molli quodam læuore pinguis: caule item læui, bicubitali, pollicari crassitudine, per interualla sub ipsum usq; uerticem foliolis quibusdam oblongis, ueluti nucamentis, circumdato: è quibus flos prodit candidus, & inde semen oblongum, luteumq; : atq; etiam radice eadem constet, qua Acanthus; aliqua tamen relinquatur dubitatio, an Branca ursina legitimus sit Acanthus, cum foliola, quæ nucamenti instar illius caulem cingunt, nullis spinis horrida conspiciantur, plantaq; ipsa uideatur topiarijs operibus inepta: ad quæ Acanthus olim (ut Plinius libro & cap. XXII. auctor est) conueniens habebatur: ac etiam ea hodie ab omnibus ferè negligatur, & ueluti ignobilis planta, in perpaucis tum hortis, tum uiridarijs seratur, cum apud antiquos Acanthus celebris, & in magno honore habitus sit, ac plurimis laudibus fuerit decantatus. Neq; illud suspicionem nostram diluit, quòd dixerint aliqui Acanthina folia, quæ in quibusdam Italie locis marmoreis columnis, præsertimq; Corinthias imitantibus, insculpta reperiuntur, nulla prorèsus lina à Branca ursinae folijs differre. Siquidem contrà ijs quispiam facile responderet, quòd etsi utraq; eandem retineant formam; non ob id tamen necessariò unam & eandem speciem representant. Quare quemadmodum dubium est asserere, Brancam ursinam ab Acantho non differre; ita idem negare uitium esse uidetur. Cæterum ad hæc tollendam dubitationem illud

illud non parum, meo iudicio, facit, quod iisdem facultatibus Branca ursina prædita sit, quibus pollere Acanthum Dioscorides, & Galenus memoriæ prodiderunt. Illud insuper addiderim, quod etsi dicat Dioscorides, oriri Acanthum e caule foliolis spinosis, ceu nucamentis, prope uerticem usq; ex interuallis circumuestito; potest tamen intelligi, quod non re uera foliola illa aculeis horreant; sed quod adeo acuminata erumpant, ut sanè spinis persimilia uideantur. Id quod facile credi potest, cum cæteris omnibus notis Branca Ursina Acantho à Dioscoride representato adamusim respondeat. Neq; impedit, quod loco citato asserat Plinius, Acanthum in hortis crepidines marginum, assurgentiumq; puluinorum toros uestire. Quauis enim neci haud facile ex se ualeat; tamen tum caulis, tum folia ob eorum molli-
 20 tiem, lentoremq; adeo flecti queunt, ut uimineo aliquo nexu topiario operi etiam non incommodè aptari possint. His itaq; rationibus immixtus, eos equidem non aberrasse existimo, qui Acanthum, & Brancam ursinam, unam & eandem
 30 plantam esse scriptis tradiderunt. Reperitur & syluestris Acanthus carduo (ut Dioscorides inquit) similis, spinosus, folijs tamen domestico angustioribus. Quocirca non ab re Plinius quoq; duo Acanthi genera constituat. Acanthi meminit Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Acanthos, alij quidem Melampyllum nominant, alij uerò Pæderota. Folia quidem mediocriter digerentem facultatem obtinent. At radix exiccatoria est, et leuiter incisoria, & tenuium partium. Planta, quæ Græcè ἀκανθός, Latine similiter Acanthus nominatur: Italicè, Acantho, & Branca ursina: Germanicè, Berenklauu: Hispanicè, Yerua giguante, & Branqua ursina: Galli-
 40 cè, Branize ursine. Quæ uerò Græcis ἀκανθα ἀγρία, Latinis Acanthus syluestris uocatur: Italis, Acantho saluatico.

Acathi facultas ex Gal.

Nomina.

Αἰώνιος, ὄνωνις. ANONIS, SIVE ONONIS.

CAP. VIII.

ANONIS, quam aliqui ononida appellant, ramos habet fruticosos, dodrantales, aut maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis: folijs lenticulæ, tenuibus, pusillis, ad rutæ, aut pratensis loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, non iniucundè olentibus. Muria conditur, antequàm spinosa fiat, cibus gratissima. Rami acutioribus spinis, & ueluti spiculis firmioribus horrent. Radicem mittit candidam. Quæ excalfacit, & extenuat. huius cortex ex uino potus urinam ciet, calculos comminuit, margines ulcerum erodit. Radix cum decoquitur in posca, dolorem dentium collutione mitigat. Decoctum eius potu hæmorrhoidas sanare creditur.

NASCITUR Anonis in pratis, cultis, atq; etiam incultis locis, arido præsertim solo: folijs tenuibus lentis modo, pusillis, quæ ad rutæ, uel pratensis loti effigiem proximè accedunt, ac ceteras omnes notas refert, quibus à Dioscoride depingitur. Rusticis ob id notissima est, quod non modò suo ramorum, ac radicum implexu, aratra inuitis bubulcis in medijs agrorum sulcis sæpius remoretur, unde Rosta bouis compluribus nominatur; sed quod etiam messoribus, & fecinsecis spinis suis acutis admodum sit infesta. Nam etsi prædura, callosaq; sit eorum cutis; eam tamen suis perforat aculeis, quibus quasi spiculis, cum maturuerit, horrida conspicitur. Insubres hanc uulgò Bonaga uocant. Cæterum quauis floris eius nihil meminerit Dioscorides; constat tamen flore plerunq; purpureo subalbicante, interdum tamen aureo. Sed hæc quibusdam in locis aculeis uacat. Meminit Anonidis, ononidis nomine, Theophrastus libro vi. cap. v. de plantarum his-

Anonidis cōsideratio.

Anonidis histor. ex Theophrasto.

50 floria, sic scribens. Ononis ramis aculeigerum est, anno tantum perdurans, folio rutæ similis, sed per totum caulem apposito, ut ueluti coronam ex interuallis tota species representet. Florem minutulum, & in siliqua non undique septum edit. Nasctur glutinoso, lætoq; solo, & præcipuè in segetibus, atque cultis: qua de causa agricolis inimica exit. Viuax admodum est. Cum enim altam naçta tellurem fuerit, protinus sua infima pellit: & singulis annis, surculis in latus emisis, rursus postero anno deorsum uersus pellere solita est. Ideoq; effodienda tota, extirpandaq; penitus est. Incipit germinare æstate, perficiturq; autumno. hætenus Theophrastus. Huius quoque mentionem fecit Plinius lib. xxvii. cap. llii. ubi sic inquit. Anonim, quidam ononida malunt uocare, ramosam, similem scæno Græco, nisi fruticosior, hirsutiorq; esset, odore iucundo: post uer spinosa. hæc Plinius. Qui tamen hæc in re errasse deprehenditur: siquidem non post uer Anonis spinosa redditur, sed (ut Theophrastus auctor est) in autumno. Id quod etiam experimento comprobatur. Anonidis radix uim maximam præstat ad renum calculos comminucendos, expellendosq; obstructis præsertim urinae meatibus. quod multorum testimonio comper tum est qui calculo affecti, ubi tantam radices corticum puluerem ex uino diutius bibissent, pristinam sanitatem recuperarunt.

H ego

Anonidis uires ex Gal.

Nomina.

quendam, qui huiusce radice puluere duntaxat pluribus mensibus sumpto, carnosum ramicem absumpsit, & sanatus est: licet à medicis nullo alio medicamento, quam sola sectione, uisioneq; hunc curari posse antea statutum esset. Anonidis uires descripsit Galenus lib. VIII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Ononis radicem habet tertio quadantenus ordine exalfacientem. Cortex eius maximè est utilis, habens quippiam & absterforium, & incisorium. Proinde non tantum urinas prouocat; sed & lapides confringit. Eadem facultate & crustas cito detrahit. Utuntur porro ea quoque & ad dentium dolores, in oxyerato decoquentes, & collui decocto iubentes.

Huic plantæ nomen Græcum est ἀνωϊς, & ὄνωϊς: Latinum item, Anonis, & Ononis: Italicum, Anonide: Germanicum, Hauubechel, & Stallkraut: Hispanicum, Gatilhos, & Gathinos: Gallicum, Bugraues, & Bugrundes.

Λευκάνθη.

LEUCACANTHA.

CAP. XIX.

Leucacanthæ consideratio.

Ruel. lapsus.

Brauaoli error.

LEUCACANTHA, prædita est radice cyperi, valida, & amara. Quæ manducata dolorem dentium sedat: ueteri laterum dolori, atque ischiadicis prodest; decocto cyathis tribus ex uino potio. Eadem ruptis, & conuulsis medetur. Radicis epotus succus eisdem præbet effectus.

IN manifesto errore uersantur, qui sentiunt, Leucacantham, hoc est, albam spinam, de cuius historia, & uiribus hoc capite tractatur, ab Acantha leuce, id est, spina alba, de qua paulo superius disserimus, nullo pacto differre. Quæ in sententia, uel potius errore, fuisse nonnulli ex recentioribus, alioqui rei herbariæ periti. In quorum etiam numero Ruellius fuisse ex eo maximè deprehenditur, quod cum debuisset, more suo, post Anonidis tractationem, cuius titulo spinam albam quoque adiunxerat, quam tamen albam spinam nominasse rectius fortè erat, eiusdem albe spinæ historiam referre, ex industria eam silentio præterijt. Nam cum existimasset, alteram ab altera non distingui, non opus esse iudicauit, earum historiam in Alba spina repetere, quam antea in Spina alba mentione tradiderat. Quo tamen in loco ab errore uindicari non potest: quippe quoniam postquam spinæ albe, quam Mauritanii Bedeguar appellant, meminere, alteram eius nominis spinam subdidit, quæ cum in arbutum undiq; aculeis armatum assurgat, sepibus extruendis rusticis nostratibus maximè expectatur. Non tamen ob id declarat ipse hanc esse Leucacantham: sed lubrico quodam lapsu, quasi sui ipsius, & cuius spinæ albe mentionem faceret, oblitus, in capitis calce aculeata illius arbuscule radicibus, quæ (ni fallor) candida est Dioscoridis rhamnus, omnes tribuit facultates, quibus legitima spina alba à Dioscoride commendatur. Qui quidem Ruellij error omnibus euidentior est, quam ut pluribus reselli postulet. Quod autem differant inter se Acantha leuce, et Leucacantha, non modò Dioscorides inter ceteros simplicium medicamentorum scriptores facile princeps ostendit: sed Galenus etiam, & Paulus, qui præterquam quod alteram ab altera diuersis capitibus distinxerunt, earum singulam differrentibus facultatibus præditam esse tradiderunt. Quorum sententiæ subscribit Plinius: nã de Acantha leuce differens lib. XXIII. cap. XII. sic inquit. Spinæ albe semen cõtra scorpionum auxiliatur. Corona ex ea imposita capitis dolores minuit. Sed uires longè alias ab his Leucacanthæ idem retulit lib. XXII. cap. XVI. ubi sic habet. Leucacantham alij phyllon, alij ischiada, alij polygonaton appellant, radice cyperi, quæ commanducata dentium dolorem sedat. Item laterum, & lumborum (ut Hicelius tradit) semine potio drachmis octo, aut succo. Eadem ruptis, conuulsisq; medetur. hæc Plinius. Quæ quidem uidisse debuerat Ruellius, alioqui Plinianæ historiæ studiosissimus: aut certe Hermolao doctissimo uiro credidisse, à quo (etsi nunquam illum citet) integra quandoq; capita, imò (pace eius dixerim) integrum serè surripuit opus, ita ut is omnibus illud suam fecisse uideatur. Siquidem Hermolaus, cum in Leucacantha, tum aliàs sæpenumero commonuit in suo Corollario, hanc ab acantha leuce differre. Porro illud etiam nobis silentio non dissimulandum, ut ingenuè quod sentimus de simplicibus dicamus, quod Leucacantha herba est, non autem arbuscula sepibus conficiendis idonea, ut falsò, mea quidem sententia, Musa Brauaolus suo de Syrupis libello in eupatorij syrupo existimat. Nam hoc loco de herbis tantum, & non de arbusculis scribit Dioscorides: qui nimirum in stirpium historia peritissimus, arbusculam illam supra libro primo inter Rhamni genera descripsit, & sub candido, ut puto, complexus est. Ceterum cum nec Dioscorides, nec Plinius tradat, quibus folijs, quo caule, flore, ac semine Leucacantha proueniat, difficile quidem fuerit inter tot aculeatarum stirpium genera, unam secernere, quæ uerè Leucacanthæ repræsentet. tamen si damnandus insequeretur, non esset, qui dixerit Leucacantham esse fortasse aculeatum illum Carduum, de quo in Acantha leuce diximus, cuius folia albis quibusdã maculis

lis

lis depinguntur. Nam præterquam quòd coniectura quadam dici posset, eam à maculis illis albicantibus sibi Leucacanthæ nomen adinuenisse, radicis etiam ipsius tum durities, tum amaritudo, etsi forma cyperinas non æmuletur, sentire uidentur. Sed hoc potius disputandi, quam asserendi gratia proponimus: cum adhuc nihil certi nobis comperitum sit. Leucacanthæ uires paucis perstrinxit Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Leucacanthon, quidam autem polygonaton, alij ischiada nuncupant. Huius amara radix est, ac proinde incidit, & exicat in tertio ordine: in calfaciendo autem ex primo est ordine. Λευκάκανθα quæ Græcis, Alba spina Latinis appellatur: Italis, Bianca spina.

Nomina.

Leucacanthæ uires ex Gal.

Τραγάκανθα. TRAGACANTHA. CAP. XX.

TRAGACANTHÆ radix lata, & lignosa summo cespite nititur: unde furculos humiles, robustos, latissimè fundit: in quibus minuta folia, multa, nonnunquam tenuia exoriuntur: quæ sub spinas albas, rectas, & firmas occulunt. Est etiãnum tragacantha lacryma, quæ uulnerata radice manans, concreuit. Præstat pellucens, gracilis, læuis, syncera, & subdulcis. Cutis spiracula, ut gummi, obstruit. Huius increbuit usus ad oculorum medicamenta, ad tussim, exasperatas fauces, retusas uoces, cæterasque destillationes, cum melle in delinctu: subdita quoque linguæ liquefcit. In passo madefacta, drachmæ pondere bibitur, contra renum dolorem, & uesicæ rosiones, misto cornu cerui usto, & eloto, aut scissi aluminis momento.

TRAGACANTHÆ plantam, à qua effigiem, quam hic exhibemus, deprompsimus, iam pridem ad nos misit quidam rei herbariæ studiosus, qui illam attulerat ex Apulia Gargano monte. Ea certè est, quæ nullis prorsus notis à Dioscoridis historia dissentiat, ut ex eius pictura omnibus liquido constare potest. Ceterum lacryma è uulnerata radice manans, quam seplasiarij uulgo uocant Gomma draganti, passim in officinis concreta uisitur, è Creta, Asia, & Græcia aduecta. At non modò hæc (ut Dioscorides inquit) è uulnerata prius radice manat; sed etiam sponte (ut Theophrastus est author) ab ea scisso in latere cortice distillat. Sed hanc, qua utimur, Monachi illi reuerendi, qui in Mesuem commentarios ediderunt, ueram esse Tragacanthæ lacrymam negant, quòd legitima linguæ subdita facile, Dioscoridis testimonio, colliquescat: hæc uero nunquam, cum linguæ supposita adeò lenta, tenaxq; euadat, admixta salina, ut nullo ferè temporis tractu dissolui liquariq; possit. Qua quidem in re ij (pace eorum dixerim) toto cælo aberrant, ut qui Dioscoridis sententiam perperam acceperint. Siquidem Dioscorides non de sola lacryma linguæ subdita, sed in eclegmate cum melle conformata, illud fieri scribit, cum inquit. Usus eius ad oculorum medicamenta, ad tusses, exasperatas fauces, retusas uoces, cæterasq; destillationes, cum melle in delinctu: liquefcitq; subiecta linguæ. hæc Dioscorides. Ex quibus palàm est uoluisse Dioscoridem Tragacanthæ lacrymam non solam, & per se tantum, sed in eclegmate cum melle paratam linguæ esse subijciendam, ut clarissimorum medicorum institutione fieri adsolet eum bechicis catapotijs, & diatragacanthæ trochiscis, quibus ipsa commiscetur. Quippe cum oporteat medicamenta, quibus aspera arteria, pulmo, ac pectus uniuersum expurgari debent, quadam temporis diuturnitate ore retenta, uel linguæ subdita sensim, leniterq; liquefcere, ut commodè in tracheam percolentur arteriam, uoluit hic Dioscorides eclegmatis usum recta methodo describere. Nam si huiusmodi medicamenta deuorarentur, nihil prorsus proficerent, cum ita non in pectus & pulmones defrantur, sed in uentriculum. Huic & alia accedit ratio, quòd si intellexisset Dioscorides lacrymam per se tantum linguæ submittendam, subiunxisset quidem, ut sui moris est, quibus in morbis id faciendum esset. quandoquidem planè absurdum uideretur scribere, quòd aliquod gummi linguæ subijciatur, paulatimq; liquefcere cogatur, ac deinde silentio inuolucere, quibus in morbis id faciendum. His itaque rationibus non modò rectè, meo quidem iudicio, intelligi potest uoluisse Dioscoridem, eclegma, quod Tragacanthæ lacrymam exceperit, linguæ subijciendum esse, non ipsam tantum lacrymam; sed etiam Monachos in hoc, ut aliàs sæpe, deceptos esse. Tragacanthæ uires scriptas reliquit Galenus libro VIII. simplicium

Tragacanthæ consideratio.

Monachorù erratum.

H 2 simplicium

Tragacanthae simpliciū medicamentorum, his paucis uerbis. Tragacantha similem gummi uim obtinet, emplasticeam quandam, & acrimoniam hebetiorem (legunt aliqui, quæ acrimoniam obtundit.) Et sanè similiter illi desiccatur. Τραγακάνθα sic Græcè, ut etiam Latine, & Italicè, Tragacantha uocatur: Arabicè, Chitira, Itica, Chateih, Alcuted, seu Alchathad: Germanicè, Dragant: Hispanicè, Alquetira.

ERYNGIUM.

Ερύγγιον. ERYNGIUM.

ERYNGIUM MARINUM.

CAP. XXI.

ERYNGION aculeatarum generis. Cuius folia in principio, sale condita, in cibos recipiuntur. Lata autem sunt, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica: sed ubi adoleuerunt, circa complures caulium eminentias in spinas aculeantur. in quorum summitatibus globosa capitula, durarū, acutissimarumque spinarum ambitu stellatim circumuallantur, quorum colos aliàs uiridis, aliàs albus, interdum cœruleus inuenitur. Radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis crassitudine, odorata. Nascitur in asperis, & campestribus. Vim habet causticam. Pota menses, & urinas pellit: tormina, inflationesque, discutit: contra iocinerum uitia, serpentium, morsus, & hausta uenena, cum uino prodest: bibitur aduersus plurima, cum seminis pastinacæ drachma una. appensa, illitave, tubercula discutere proditur. Pota cum hydromelite radix, opisthotonicis, & comitialibus medetur.

Eryngij consideratio.

Quorundam errores.

LONGE quidem aberrant seplasiarij Senenses in Eryngij cognitione, utpote qui pro Eryngij radicibus assumant aculeatæ cuiusdam stirpis radices, quam Cacatreppola uulgo uocant. Hinc error omnibus facile depressenditur, quod nulla penitus illius plantæ nota eryngio respondeat. Legitimum Eryngium, quod, meo iudicio, Dioscoridis descriptioni nihil refragetur, frequens inuenitur prope Tridentina mœnia, ac in Goritiensi agro, quin & in compluribus Italiæ locis. Est & Eryngium maritimum, quo Veneta litora undiq; referta spectantur. Assurgit hoc folijs altero latioribus, circumato ambitu spinosis: radicibus longioribus, mollioribusq; saccharo asseruandis longè magis idoneis, quàm alterius. Huius tamen non meminert Dioscorides; Plinius tamen lib. XXXII. cap. VII. utriusque historiam tradidit. Quo sit, ut eorum sententiam minime probauerim, qui Eryngium maritimum Crocodilium esse existimant, ut in crocodilij mentione superius diximus. Sunt & qui credant, Eryngium Mauritaniæ à Secacul non differre. Veruntamen ij quoque hallucinantur: nam cum Serapio in capite de Secacul, neque Dioscoridem, neque Galenum citet, quos maxime in simplicium historia sequitur, quorumq; dicta bona fide refert, sed tantum suæ gentis auctoribus nitatur, clarissimum præbet indicium, Secacul diuersum fuisse, & plantam Græcis incongnitam.